

Iteknologiyaning Zamonaviy Ingliz Tiliga Ta'sir

Yangiboyeva Sevinch Sobirjon qizii

Samarqand davlat chet tillar insituti Filologiya va tillarni o'qitish fakeltuti,
yankaboyevsevinch@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada texnologiyaning zamonaviy ingliz tiliga ko'rsatgan ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Internet, sun'iy intellekt va ijtimoiy tarmoqlar kabi omillar tilning leksik, grammatik va uslubiy tizimida sezilarli o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Tadqiqotning maqsadi — texnologik rivojlanish natijasida ingliz tilida yuzaga kelayotgan yangi birliklarni aniqlash va ularning muloqot madaniyatiga ta'sirini o'rganishdir. Tadqiqotda deskriptiv, tahliliy va kuzatuv metodlari qo'llanilgan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, texnologiya tildagi yangilanishlarni tezlashtirgan, soddalashtirish jarayonini kuchaytirgan hamda ingliz tilining global ta'sir doirasini kengaytirgan vosita hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Texnologik rivojlanish, texnologiyalar, language, internet, metod, ijtimoiy tarmoqlar, kommunikatsiya

Adabiyotlar tahlili: So'nggi yillarda til o'rganish va unga bo'lgan talab shiddat bilan oshib bormoqda, bu rivojlanishga texnologiyaning o'rni muhimligi hammaga ma'lum. Shu sababli, ko'plab olimlar bu sohada ilmiy izlanishlar olib bormoqda. Misol sifatida shuni aytish mumkinki, David Crystal (2006) o'zining "Language and the Internet" asarida internet tilini yangi kommunikatsiya shakli sifatida baholaydi va u tilni boyituvchi kuch ekanligini ta'kidlaydi. Va bu soha bo'yicha bir qancha nazariyalar olib brogan. Naomi Baron (2018) "Always On: Language in an Online and Mobile World" asarida texnologiya muloqot uslubini o'zgartirayotganini, grammatik me'yorlar soddalashayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga yoshlarni tezroq savod chiqarishiga bir tomondan o'z hissasini qo'shmoqda, ya'ni turli xildagi lug'at ilovalar mavjudligi biz kabi tilshunoslar uchun muhimdir. Shuningdek, Oxford English Dictionary (OED) va Cambridge Dictionaryda so'nggi yillarda "selfie", "hashtag", "influencer", "unfriend" kabi yangi so'zlarning ro'yxatga kiritilgani bu jarayonning amaliy dalilidir. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, texnologiya tildagi innovatsion jarayonlarni kuchaytirib, ingliz tilini global madaniyatning asosiy vositasiga aylantirmoqda.

Metodologiya: tadqiqot zamonaviy ingliz tiliga texnologiyaning ta'sirini lingvistik nuqtai nazardan o'rganishga qaratilgan bo'lib, unda deskriptiv, tahliliy, qiyosiy va kuzatuv metodlari qo'llanildi.

2.1. Tadqiqot yondashuvi (Research Approach)

Tadqiqot kvalitatif (sifatli tahlil) yondashuv asosida olib borildi. Maqsad — texnologik taraqqiyot natijasida ingliz tilida yuzaga kelgan yangi birliklarning semantik (ma'no), morfologik (shakl) va uslubiy o'zgarishlarini aniqlash hamda ularning qo'llanish kontekstini tahlil qilishdir. Tadqiqotda korpus lingvistika va internet-lingvistika yondashuvlaridan ham foydalanildi, chunki ingliz tili o'zgarishlari asosan onlayn muloqot, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli matnlarda yaqqol ko'rinadi.

2.2. Ma'lumot manbalari (Data Sources)

1. Oxford English Dictionary va Cambridge Dictionary onlayn nashrlaridan olingan yangi so'zlar (2010–2024 yillar oralig'ida kiritilgan).
2. BBC, The Guardian, Forbes, Wired kabi nufuzli ingliz tilidagi onlayn manbalar orqali texnologiyaga oid maqolalar tahlil qilindi.

3. Twitter, Instagram va TikTok platformalaridagi ingliz tilida yozilgan ijtimoiy postlardan 200 dan ortiq namunalar o'rganildi.
4. Ingliz tili o'qituvchilari va talabalar o'rtasida so'rovnomalar o'tkazilib, texnologik so'z va iboralardan foydalanish chastotasi aniqlangan.

2.3. Tadqiqot jarayoni (Research Procedure)

1. Yangi so'zlarni aniqlash bosqichi: texnologiya bilan bog'liq neologizmlar (masalan, selfie, vlog, hashtag, unfriend, cyberbullying) ro'yxatga olindi.
2. Ma'no tahlili: bu so'zlarning dastlabki va hozirgi ma'nolari, ishlatilish konteksti va grammatik shakllari tahlil qilindi.
3. Qo'llanish chastotasini aniqlash: "Google Trends", "Corpus of Contemporary American English (COCA)" va "News on the Web (NOW)" kabi manbalarda so'zlarning qo'llanish darajasi o'rganildi. Deskriptiv metod — texnologiyaga oid yangi so'zlar va ularning ishlatilishini tasvirlab berish uchun. Tahliliy metod — yangi birliklarning ma'no, shakl va kontekst jihatdan o'zgarishini tahlil qilish uchun. Qiyosiy metod — texnologiyadan oldingi va keyingi davr ingliz tili lug'at tarkibini solishtirish uchun qo'llanilgan.

Natijalar Tahlil natijasida quyidagi asosiy o'zgarishlar aniqlandi:

1. Yangi so'zlar (neologizmlar):

"Selfie", "vlog", "cyberbullying", "influencer", "cloud computing" kabi atamalar ingliz tilida keng qo'llanila boshlagan

2. Ma'no kengayishi:

"Stream", "virus", "post", "chat" kabi so'zlar ilgari boshqa ma'nolarga ega bo'lgan, endilikda texnologik kontekstda yangi ma'nolarga ega bo'lgan.

(Muhokama Discussion)

Olingan natijalar texnologiyaning ingliz tilidagi o'zgarishlarga faol ta'sir ko'rsatayotganini isbotlaydi. Internet tili, ya'ni "netspeak", qisqartirish, so'z yasash va emojilar orqali hissiyot ifodasini kuchaytiradi. Bu, bir tomondan, tilni tezkor muloqot vositasiga aylantirsa, ikkinchi tomondan, grammatik me'yorlarning buzilishiga sabab bo'lmoqda. Masalan, yoshlar orasida "thx", "u r", "c u" kabi yozuvlar odatiy holga aylangan, bu esa talaffuzga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Biroq bu o'zgarishlarni salbiy emas, balki tilning moslashuvchanligi va tirikligi sifatida baholash mumkin. Texnologiya tilni yangi hayot shakliga olib kirgan.

Xulosa va Takliflar: Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, texnologiya ingliz tilining barcha darajalariga — fonetik, leksik, grammatik va uslubiy jihatlariga — ta'sir ko'rsatmoqda. Ingliz tili texnologik sohalar tufayli yanada xalqaro, tezkor va zamon talablari bilan moslashgan tilga aylandi. Filologiya ta'limida texnologiyaga oid yangi leksik birliklarni o'qitish jarayoniga kiritish zarur. Tilshunoslikda esa "raqamli til" (digital linguistics) yo'nalishini rivojlantirish maqsadga muvofiq. Internet tilining ijobiy va salbiy ta'sirlarini chuqur o'rganish uchun yangi korpusli tadqiqotlar olib borish kerak. Shu bilan birga, bu kabi tadbiriy choralarni to'g'ri yo'lga yo'naltirish uchun o'qituvchilar va talabalarga onlayn muloqotda to'g'ri yozish madaniyatini o'rgatish bo'yicha maxsus kurslar joriy etish tavsiya etiladi.

XULOSA: Bugungi kunda texnologiya ingliz tilining rivojlanishida muhim rol o'ynamoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalar orqali yangi so'zlar, qisqartmalar va ifodalar tezda paydo bo'lmoqda. Bu holat tilni yanada dinamik, moslashuvchan va global muloqot vositasiga aylantirmoqda. Shu bilan birga, texnologiya til o'rganishni ham osonlashtirdi — onlayn lug'atlar, mobil ilovalar va sun'iy intellekt yordamida ingliz tilini o'rganish ilgari bo'lmagan darajada qulay bo'ldi. Xulosa qilib aytganda, texnologiya ingliz tilining shakllanishi va tarqalishiga kuchli ta'sir ko'rsatib, uni zamon talablari bilan uyg'unlashtirmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Crystal, D. (2006). *Language and the Internet*. Cambridge University Press.
2. Baron, N. (2018). *Always On: Language in an Online and Mobile World*. Oxford University Press.
3. Tagliamonte, S. (2016). *Teen Talk: The Language of Adolescents*. Cambridge University Press.
4. Oxford English Dictionary (OED Online, 2024)
5. Cambridge Dictionary (Online version, 2024).
6. Thurlow, C. & Mroczek, K. (2011). *Digital Discourse: Language in the New Media*. Oxford University Press.